

PAPER DETAILS

TITLE: Konusma Becerisi Egitimine Iliskin Türkçe Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Ölçeği Gelistirme Çalışması

AUTHORS: Selmi DEMIRKOL,Giyasettin AYTAS

PAGES: 30-46

ORIGINAL PDF URL: <https://www.anadiliegitimi.com/tr/download/article-file/2575821>

Konuşma Becerisi Eğitime İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Ölçeği Geliştirme Çalışması*

*Selmi DEMİRKOL***

*Gıyasettin AYTAŞ****

Öz

Bu çalışmanın amacı konuşma becerisinin eğitimi konusunda Türkçe öğretmenlerinin nelere dikkat etmeleri gerektiğine dair likert tipi geçerli ve güvenilir bir öz yeterlik ölçeği geliştirmektir. 354 Türkçe öğretmenine uygulanan ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin bulgular, açımlayıcı faktör analizi ile sağlanmış ve 38 maddeden oluşan tek boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Ölçeğin iç tutarlık (güvenirlik) Cronbach Alfa değeri .94 olarak saptanmıştır. Nicel analiz sonuçlarına göre “Konuşma Becerisi Eğitime İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Ölçeği” olarak geliştirilen ölçme aracının, Türkçe öğretmenlerinin öz yeterliklerini ölçmede kullanılabilecek, geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretmeni, konuşma eğitimi, öz yeterlik, ölçek geliştirme

The Turkish Teachers’ Self-Efficacy Scale on Speaking Skills Education: A Scale Development Study

Abstract

The aim of this study is to develop a valid and reliable Likert-type self-efficacy scale about what Turkish teachers should pay attention to in the education of speaking skills. The findings regarding the construct validity of the scale, which was applied to 354 Turkish teachers, were obtained by exploratory factor analysis and a one-dimensional structure consisting of 38 items emerged. The Cronbach alpha internal consistency (reliability) value of the scale was determined as .94. According to the results of the quantitative analysis, it was determined that the measurement tool developed as “The Turkish Teachers’ Self-Efficacy Scale on Speaking Skills Education” is a valid and reliable tool that can be used to measure the self-efficacy of Turkish teachers.

Keywords: Turkish teacher, speaking education, self-efficacy, scale development

Giriş

Konuşma; kişinin ön bilgileri ve deneyimleri sonucu edindiği ve zihninde yapılandığı bilgi, duygu, düşünce, istek, soru vb. üretim kodlarını seslerden oluşan dil yapıları aracılığıyla dinleyicilere sözlü olarak anlatma çabasıdır. Zihinsel bir çaba ve birikimle oluşan mesajın konuşma aracılığıyla sunulması, insanın doğuştan sahip olduğu en büyük becerilerden biridir. Konuşma, bireyin zihnindekileri anlamlandırıp sözlü olarak karşındakilere anlatabilmesini, çevresi ile iletişim kurmasını,

* Bu makale; Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Bilim Dalında, yazar Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ danışmanlığında, yazar Selmi DEMİRKOL tarafından yürütülen “Konuşma Eğitimi Etkileyen Boyutların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Doktora öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi, Ankara, selmi.demirkol@gazi.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0003-2744-3912

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi, Ankara, giyaytas@gazi.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0002-1381-1094

sosyalleşmesini ve toplum içinde saygın bir rol kazanabilmesini sağlaması bakımından insan yaşamında büyük öneme sahip bir dil becerisidir.

Birey doğuştan konuşma yetisiyle dünyaya gelmiş değildir. Bu beceri, bireyin sesleri duyması ve anlamlandırması yani dinleme becerisi sonucu önce en yakın çevre olan ailede kazanıldığından ilk aşamada ailenin konuşma şeklini bünyesinde barındırır. Çocuğun okul çağına gelmesiyle birlikte konuşma, öğrenme ve öğretme sürecinde geliştirilen bir beceriye dönüşür. Bu süreçte çocuğun konuşma becerisi ile yazı dili arasındaki farkı en aza indirmesi beklenmektedir ancak konuşmanın okul öncesinde öğrenilmiş olması, müfredatın yoğunluğu, Türkçe öğretmenin bu alandaki öz yeterliklerinin düşük olması, sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu, konuşmaya ait özel bir ders saati olmayışı vb. sebeplerle çoğu zaman çocuğun konuşma becerisinin eğitimi, Türkçe derslerinde önemsenmeyen bir alan olarak varlık göstermektedir. Derslerde, planlı ve etkili bir şekilde yapılmayan konuşma çalışmaları; uygun eğitim-öğretim programları, ders kitapları ve materyalleri de olmayınca eksik ve yetersiz kalmaktadır. Konuşma eğitiminde yapılacak çalışmaların uygulamaya dayalı bir yaklaşım ile hazırlanmaması da konuşma becerisinin gelişmesine engel olmaktadır. Temizkan'ın (2017) da belirttiği gibi Türkçe; bir bilgi değil, bir ifade ve beceri dersidir (s.223). Konuşma etkinliklerinin günlük hayatta iletişim kurmaya yönelik çalışmalar olması tercih edilmelidir.

Okullarda öğrenme ve öğretme sürecinde önemli bir yeri olan öğretmenin konuşma becerisinin geliştirilmesi konusunda sahip olduğu öz yeterlik düzeyinin yüksek olması önem arz etmektedir. Öğretmenin konuşma eğitiminde hangi yeterliklere sahip olması gerektiğini bilmesi, yapacağı konuşma eğitimi çalışmalarında kendisine yol gösterecektir. Bu amaçla bu çalışmada konuşma becerisinin eğitime yönelik Türkçe öğretmenlerinde bulunması gereken öz yeterliklerin neler olması gerektiğini içeren geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmeye çalışılmıştır.

Görme ve işitmenin konuşmanın kazanılmasında etkili olma bakımından önemi yadsınamaz. Bireyin konuşulanları işitmesi, beden dilini görerek sözsüz iletişim unsurlarını kavraması konuşmanın temelini atılmasını sağlar. Bu iki unsur, konuşmanın anlama basamağının tamamlanması için çok önemlidir. Bununla birlikte diyafram, göğüs kafesi, ses telleri ve arka damak da konuşmanın temel ögesi olan sesin oluşma sürecinin ana unsurlarıdır. Ses, kendiliğinden oluşmakla birlikte, onun anlamlı bir yapıya sahip olması için belli bir eğitime ihtiyaç duyulur. Bunların başında, diyafram nefesi kullanımı, boğumlanma çalışmaları, telaffuz eğitimi, kelime ve cümle yapısının motorize edilmesi konuşmayı geliştirmeye yönelik eğitimlerdir.

Konuşma tek yönlü bir süreç değildir. Bu süreçte iletişim karşılıklıdır ve etkileşim ön plandadır. Etkileşimde özellikle zihinsel unsurlar önemli bir yere sahiptir. Konuşma yoluyla sağlıklı bir iletişim kurulmasında öncelikle bellekle konuşma arasındaki ilişkinin kurulması, varsa bellekteki düzensiz bilginin konuşmada yarattığı bozuklukların giderilmesi ve gerekiyorsa bellek geliştirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Dil becerileri kazandırılırken anlatma olmadan öğrenilen bir bilgiyi kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe taşıma yani hafızada kalıcı hâle getirme mümkün değildir. Kısa süreli bellekteki bilgilerin uzun süreli belleğe geçiş istenildiğinde dil çıktıları olarak kullanılır olması için bireylerin teorik bilgiyi beceriye dönüştürüp günlük hayatta kullanılır duruma getirmeleri, belli aralıklarla tekrarlar yapmaları ve bilgiyi edindikten sonra konuşma uygulamalarıyla edilgen durumdan etken duruma geçirmeleri gerekmektedir. Bu nedenle Türkçe derslerinde ve ders kitaplarında anlama kadar anlatmanın da üzerinde durulması son derece önemlidir.

Dikkate alınması gereken en önemli hususlardan biri de konuşmanın diğer dil becerilerinden bağımsız olarak değerlendirilemeyeceğidir. Söz gelimi, dinleme ve konuşma becerisi arasında doğrudan bir ilgi olduğu gibi, aynı ilginin okuma ve yazma arasında da olduğu açıktır. Bu yüzden konuşma becerisi ile ilgili çalışmalar esnasında, diğer dil becerilerinin de iç içe bir yapıda ele alınması gerekir aksi takdirde dil becerilerinin eğitiminde eksiklikler söz konusu olacaktır. Kurudayıoğlu (2013) da dil sanatları olarak adlandırılan anlama (okuma-dinleme) ve anlatma (konuşma-yazma) becerilerinin bir bütün olduğunu ifade eder. İyi bir dinleyici ya da okur olan bireylerin dil girdileri zengindir bu da konuşma ve yazmada zengin dil yapıları üretebilmeyi ve dil çıktılarının yeterli düzeyde olmasını sağlar.

Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik süreçler üzerinde durulurken belli aşamalardan söz edildiği görülmektedir. Bunlar arasında hazırlıklı, hazırlıksız, biçimlendirilmiş ve biçimlendirilmemiş konuşmalardan söz edilmektedir. Diğer yandan, konuşma planı, konuşma esnasında beden dilini etkili

kullanma, konuşmada kullanılacak başlangıç ve bitiş ifadeleri, ses tonu, sunum materyalleri kullanma, heyecanın kontrol edilmesi vb. ayrıntılara da dikkat çekilmektedir. Yine konuşma eğitiminin temel ilkelerinden söz edilirken, konuşma metninin hazırlanması, farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması, beceri temelli konuşma ve başkalarıyla konuşma uygulamaları yapılması gerektiğine işaret edilmektedir (Yalçın, 2002; Şahin, 2015; Akçay ve Baskın, 2017).

Konuşma becerisi öğrencilerin Türkçe estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından yararlanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri; sosyal hayatta karşılaşacakları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri, çevreleriyle iletişim kurup iş birliği yapmaları ve ortak karar vermeleri açısından önemlidir (MEB, 2006, s.6). Bu noktada özellikle ilkokulda sınıf öğretmenlerine, ortaokulda da Türkçe öğretmenlerine büyük sorumluluk düşmektedir. Öğretmenin davranışçı ve geleneksel bir yaklaşımla sınıfta sadece kendisinin etkin olması ve konuşma etkinliklerinin sadece soru cevap şeklinde sınırlandırılması konuşma becerisinin gelişimine katkı sağlamamakta, hatta öğrencinin zamanla kendisini ifade etme konusunda özgüven kaybetmesine sebep olmaktadır. Alanyazında yer alan pek çok çalışmada konuşma eğitimi için özel ders saati ya da konuşma sınıfları vb. uygulamalar yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Akdağ (2021) öğrencilerini topluluk karşısında konuşturmaya, şiir okutmaya, drama ve tiyatro etkinliklerine yönlendirmeye, şarkı ve türkü seslendirmeye teşvik eden öğretmenlerin geleceğin özgüvenli ve nitelikli konuşmacılarını yetiştirebileceğini ifade eder. Göğüş (1978) Türkçe derslerinde konuşma becerisinin üzerinde durulması gerektiği konusunda şunları ifade etmektedir: “Konuşma dersi için bir ders saati, ders dışı etkinlikleri için de zaman belirlenmelidir. Gerçi ana dili etkinliğinin hepsi konuşma fırsatı verir. Ama başka konular işlenirken, konuşma becerisi kazandırmaya ancak bir iki düzeltme ve geçici öğütlerle değinilebilir; daha geniş, öğretmen ve öğrenciyi asıl konudan uzaklaştırır. Böyle, giderayak söylenen sözlerse konuşma eğitimi vermez.” (s. 177). Kurudayıoğlu (2013) Türkçe Programı’nda belirtilen davranışların kazandırılması için konuşma eğitime yönelik ayrı bir ders saatinin olması gerektiğini, Yalçın (2002) ise dil öğretiminden bahsederken konuşma eğitimi olmadan uygarlık ve demokratikleşmenin olmayacağını ve Batı’da konuşma sınıfları olduğunu vurgular.

Doğumundan itibaren, gelişimini sağlıklı bir şekilde sürdüren bireyler, genellikle çevrelerinde her türlü görsel ve işitsel uyarıcıya ve sosyal etkileşime sahiptir. Bu etkileşim eğitim-öğretim faaliyetleri ile daha da geliştirilmekte ve bireyin sosyal çevresi, arkadaşları, öğretmenleri, sınıf ve okul ortamı ile gelişerek genişlemektedir. Burada yürütülen faaliyetlerin planlı ve uygulamaya dayalı olması, konuşma becerisinin eğitimi açısından son derece önemlidir. Öğrenci örgün eğitim kurumlarında planlı, amaçlı ve işlevsel uygulamalar yoluyla akranlarıyla konuşarak konuşma becerisini geliştirebilir.

Doğan (2009) konuşma eğitiminde amacın, öğrencilere düşünce ve duygularını dil kurallarına uygun, doğru ve etkili bir biçimde kimi zaman anında (hazırlıksız olarak), kimi zaman da hazırlıklı olarak anlatma yeteneği kazandırmak olduğunu ifade etmektedir (s.192). İyi bir Türkçe eğitimi ile çocuğun, aileden ve çevreden edindiği dil becerileri ile ilgili kuralları harmanlanması ve çocuğun dört temel dil becerisini kullanmayı öğrenerek hayata hazırlanması sağlanır. Bu öğrenme, planlı ve sistematik bir yapıda ve süreç temelli bir bağlamda gerçekleştiğinde anlamlı olur. Bunun için, başta Türkçe Dersi Öğretim Programı, Türkçe ders kitapları ve ders içeriklerinin zenginleştirilmesi ve Türkçe öğretmenlerinin öz yeterlik algılarının yüksek olması önemlidir.

Cömert (2017), Deniz vd. (2019) çalışmalarında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (TDÖP) yer alan kazanımların yetersiz olduğunu, konuşma becerisinin bütün özelliklerinin kazanımlarda yer almadığını ifade etmişlerdir. Öğretim Programı’ndaki eksiklikler hem Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin sınırlı olmasına sebep olmakta hem de öğrenciye zenginleştirilmiş bir eğitim-öğretim programı sunulmasını engellemektedir. Sınırlı sayıda kazanım ve etkinlik, öğretmen öz yeterliklerinin de sınırlandırılmasına sebep olmaktadır.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (MEB) yer alan ve tüm sınıf düzeylerinde neredeyse aynı olan yedi konuşma kazanımının bu becerinin eğitimi için yetersiz olması, Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin de daha kapsamlı olmasını önlemektedir. Ayrıca Türkçe ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme basamağında da birtakım eksiklikler mevcuttur. 2021-2022 eğitim öğretim yılında 5. sınıf Türkçe derslerinde kullanılan MEB 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda (Baran ve Diren, 2020) sadece iki yerde öğrencilerden ölçek kullanmaları istenmiştir. Kullanılan iki konuşma

ölçeğinden birine 10. bir diğerine ise 16. metnin etkinliklerinde yer verilmiştir. Öncesinde öğrencilerin konuşmada nelere dikkat etmeleri konusunda öğrencide farkındalık geliştirecek hiçbir ölçek ya da bilgi bulunmamaktadır. Kitapta yer alan bu iki ölçek 3. ve 4. temalarda yer almaktadır oysaki öğrencide dönem başında konuşmada nelere dikkat edileceği konusunda bilinç oluşturmak amacıyla ölçekler ilk temada yer almalıdır. Öğretmenlerin öğrencileri bilgilendirmeleri ve konuşmada nelere dikkat etmeleri gerektiği konusundaki açığın öğretmen öz yeterliği ile kapatılması gerekmektedir. Bu noktada öğretmenlerin konuşma becerisinin eğitimi konusunda yeterli donanıma sahip olmaları önem kazanmaktadır. Bahsedilen iki ölçekten biri (Baran ve Diren, 2020, s.129) Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1.

Konuşmamı Değerlendiriyorum

Ölçütler	Evet	Kısmen	Hayır
Konuşurken beden dilimi etkili kullandım.			
Konuşmamda uygun geçiş ve bağlantı ifadeleri kullandım.			
Konuşmamda yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçesini kullandım.			
Kelimeleri anlamına uygun kullandım.			
Konuşurken göz teması kurdum.			
Konuşurken işitilebilir bir ses tonu kullandım.			

Ders kitaplarında öğrencilerin konuşmalarını bu şekilde değerlendirebilecekleri bir ya da iki ölçek bulunmaktadır. Bu ölçekler kazanımlardan hareketle oluşturulmuştur. Kazanımlar da konuşma içeriğini tam yansıtmadıkları için bu ölçekler de eksiktir.

Aynı ders kitabında (Baran ve Diren, 2020) bazı kazanımların etkili bir şekilde ders kitaplarına yansıtılmadığı da görülmektedir. TDÖP’de yer alan “Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.” konuşma kazanımı ile ilgili 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda (Baran ve Diren, 2020) herhangi bir etkinlik bulunmamaktadır. Bu kazanım maddesine sadece bahsedilen ölçekler içinde yer verilmiştir. Böylelikle kazanıma kitapta yer verme zorunluluğunun yerine getirildiği anlaşılmaktadır. Bu durum, kullanılan iki ölçeğin aslında sadece kitapta yer verilemeyen kazanım maddeleri için mecburen kitapta yer aldığını düşündürmektedir. Zaten söz konusu ölçeğin kitabın ilk metinlerinde kullanılmaması da aslında ölçek maddeleri ile öğrencide konuşma konusunda farkındalık oluşturma gibi bir amacın güdülmediğini ortaya koymaktadır.

Kitabın (Baran ve Diren, 2020) son sayfalarında (s. 244) üçüncü ve son bir ölçek daha bulunmaktadır. “Kendimi Değerlendiriyorum” başlığı altında diğer dil becerileri ile birlikte konuşma alanına da yer verilmiş, konuşma sadece 6 madde ile ele alınmıştır; beden dili, konu dışına çıkmama, Türkçe sözcükler kullanma vb. konulara değinilmemiştir. Söz konusu ölçeğin konuşma maddeleri Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2.

Konuşma Ölçütleri

	Evet	Kısmen	Hayır
Konuşmama hitap kelimeleri ile başlarım.			
Konuşurken ses tonumu ayarlarım.			
Konuşurken vurgu ve tonlamalara dikkat ederim.			
Akıcı ve anlaşılır konuşurum.			
Konuşma metnim için yazılı ve görsel medyadan yararlanırım.			
Arkadaşlarım konuşurken onların sözlerini kesmem			

Deniz (2019), Cömert (2017), Marangoz (2014), Doğan (2015) ve Altuntaş (2012) da konuşma becerisi alanında yaptıkları çalışmalarında Türkçe Öğretim Programı’ndaki eksiklikler sonucu ders kitapları ve öğretmenler açısından birtakım sorunların olduğunu vurgulamaktadır. “2018 Türkçe Dersi

Öğretimi Programı'na göre hazırlanan kitaplarda konuşma becerisine ilişkin kazanımların dengesiz bir dağılım göstermesi ve bazı kazanımların az sıklıkta yer alması literatürde ortaya konulan sorunların çözülemediğini ve bu sorunların kronikleşmeye doğru gittiğini göstermektedir" (Deniz vd., 2019, s.1267).

Bu alandaki eksikliklerin giderilmesi, Türkçe öğretmenlerinin konuşma eğitimi alanında sahip olduğu öz yeterliklerin zenginleştirilmesi ile mümkündür. İlk defa Bandura (1971) tarafından üzerinde durulan öz yeterlik kavramı, yine onun tarafından ortaya konan Sosyal Öğrenme Kuramı'nın önemli kavramlarından biridir. Öz yeterlik kavramı bireyin belli bir konuda kendini yetkin görebilmesi anlamında kullanılmaktadır. Arseven (2016) öz yeterliği bireyin belli bir etkinliği başarılı olarak gerçekleştirmesi için, kendine olan inancı ya da kendi yargısı (s.63) olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda Türkçe öğretmenleri de eğitim-öğretim faaliyetlerinde yetkin olmak zorundadır. Öğretmen yüzeysel bilgi yerine derinlemesine bilgiye sahip olmalı, konuyu bütün hatlarıyla görebilmeli, eksiklikleri tespit edebilmeli ve nitelikli bir konuşmayı öğrenciye uygulamalı bir şekilde öğretebileceğine olan inancı yüksek olmalıdır. Bu inanç öğretmenlerin öz yeterlik inançlarıdır. Arseven (2016) sosyal bilişsel kurama göre bireylerin yaptıkları eylemlerin arkasındaki en önemli güdüsel yapının öz yeterlik inançları olduğunu, artan öz yeterlik inancının, azmi ve kararlılığı artırarak daha üst düzey performans oluşumunu sağladığını belirtmektedir (s.63).

Bandura'nın (1971) Sosyal Öğrenme Kuramı'nda üzerinde durulan öz yeterlik (self-efficacy) bireyin belli bir konuda başarı göstermesi için gerekli etkinlikleri düzenleyip başarılı bir biçimde gerçekleştirme kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısıdır (Lee, 2005, s. 490). Öğretmen öz yeterliliği, belli bir konuda öğretmenin yeterli bilgi ve beceriye sahip olduktan sonra, edindiklerini muhatabı olan alıcılara iletebilme konusunda kendine olan inancı ve bunu gerçekleştirebilme konusundaki yeterliliğidir. Burada öğretmenin kendisine sorması gereken soru "Ele aldığım konuyu karşı tarafa iletebilme, kavratılabilme, günlük hayatla ilişkilendirebilme ve kazandırabilme konusunda ne kadar yeterliyim?" olmalıdır.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde en etkili faktör, öğrenciyle birebir ilişki içinde olması sebebiyle öğretmen faktörüdür. Yeterince bilgi ve donanıma sahip, mesleğini ve öğrencilerini seven, millî şuura sahip bir öğretmen uygun eğitim ortamı ya da materyalleri olmasa bile içinde bulunduğu yerde mutlaka fark yaratabilir ve öğrencileri üzerinde hem bilgi hem de beceri anlamında olumlu yönde değişiklikler olmasını sağlayabilir.

Konuşma eğitiminde öğretmen öz yeterliği ile ilgili yapılan araştırma ve çalışmaların öğretmen ya da öğretmen adaylarının konuşma becerilerine yönelik öz yeterlikleri ölçme amacıyla olduğu görülmektedir. Yapılan çalışma konuşma becerisinin eğitim ve öğretimine yönelik ve öğrenciye kazandırılması gereken becerileri kapsamı bakımından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Katrancı ve Melanlıoğlu (2013) tarafından hazırlanan çalışmada, öğretmen adaylarının konuşmaya yönelik öz yeterliklerinin neler olduğu üzerinde durulmuştur. Araştırma sonucunda 25 maddeden oluşan bir öz yeterlik ölçeği geliştirilmiştir. Çalışmamız öğretmen öz yeterliğine değil de öğretmenin konuşma becerisi eğitimine yönelik öz yeterliği kapsamında olduğundan bu çalışmadan ayrılmaktadır. Aydın (2013) araştırmasında öğretmen adaylarının konuşma öz yeterliklerini değerlendirecek bir ölçme aracı geliştirmeyi amaçlamış; "Konuşmayı Planlama", "Konuşma Süreci", "Dilsel Yapı" ve "Dinleyici Faktörü" olmak üzere dört boyuttan oluşan bir ölçek geliştirmiştir. Yine yapılan bu çalışma da konuşma becerisinin eğitime yönelik olmadığından dolayı araştırmamızdan farklılık göstermektedir.

Bu çalışmada günlük hayatta en çok kullanılan dil becerilerinden biri olan konuşmanın okullarda geliştirilmesi ve eğitimi konusunda Türkçe öğretmenlerinin nelere dikkat etmesi gerektiğini ve onların bu konuda kendi durumlarını tespit edebilecekleri geçerli ve güvenilir bir öz yeterlik ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu ölçek, alanyazında yer alan öz yeterlik ölçeklerinin sadece Türkçe öğretmenlerinin kendi konuşma öz yeterlik düzeylerini ölçmeyi amaçlaması ve alanyazında konuşma becerisinin eğitim ve öğretimi konusunda Türkçe öğretmenlerine rehberlik edecek herhangi bir öz yeterlik ölçeği olmamasından dolayı hazırlanmıştır. Buradan hareketle "Konuşma becerisinin eğitim ve öğretiminde Türkçe öğretmenleri nelere dikkat etmelidir?" sorusu bu çalışmanın problem cümlesidir. Türkçe öğretmenlerinin böyle bir çalışma ile konuşma eğitiminde nelere özen göstermeleri konusunda farkındalık sağlayacak olmaları yapılan çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

“Konuşma Becerisinin Eğitimine İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Ölçeği” (KEÖÖYÖ) nicel yaklaşımla hazırlanmış bir ölçek geliştirme çalışmasıdır.

Örneklem / Araştırma grubu

Araştırmanın çalışma grubu seçkisiz olmayan örneklem seçiminden uygun örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir ve pilot uygulamada 250 Türkçe öğretmeninden oluşmaktadır. Pilot uygulama sonrasında şekillenen ölçeğin uygulanması için Ankara ili Keçiören ilçesinde görev yapan Türkçe öğretmenleri çalışma grubu olarak belirlenmiş, bu doğrultuda Keçiören’de görev yapan 54 öğretmen ile görüşme yapılmış ancak Covit-19 pandemi önlemleri kapsamında veri toplama aracının ayrıca çevrimiçi olarak yapılandırılması uygun görülmüştür. Bu konuda üç akademisyenden çevrimiçi düzenlemenin uygun olduğuna dair onay alınmıştır. Hazırlanan ölçek yüz yüze yapılan 54 görüşmenin ardından Google-form aracılığıyla Türkiye genelinde görev yapan 300 öğretmene daha ulaştırılmıştır. 10 öğretmenin ölçek formu eksik ya da hatalı olduğundan dolayı çalışmanın dışında bırakılmıştır. Toplamda 344 öğretmen tarafından cevaplandırılan formların ait olduğu çalışmanın “Kişisel Bilgiler” başlığı altında yer alan, cevaplayıcılara ait demografik özelliklerin betimsel istatistikleri Tablo 3 , 4, 5 ve 6’da sunulmuştur:

Tablo 3.

Çalışma Grubunun Eğitim Durumuna İlişkin Bilgiler

	<i>f</i>	%
Lisans	286	83,1
Lisansüstü	58	16,9
Toplam	344	100

Tablo 4.

Çalışma Grubunun Mezun Olduğu Bölüme İlişkin Bilgiler

	<i>f</i>	%
Türkçe Öğretmenliği	285	82,8
Türk Dili ve Edebiyatı	21	6,1
Diğer	-	
Toplam	344	100

Tablo 5.

Çalışma Grubunun Hizmet Yılına İlişkin Bilgiler

	<i>f</i>	%
1-5 yıl	47	13,7
6-10 yıl	113	32,8
11-15 yıl	84	24,4
16-20 yıl	62	18,0
21-25 yıl	18	5,2
25+	20	5,8
Toplam	344	100

Tablo 6.

Çalışma Grubunun Cinsiyetine İlişkin Bilgiler

	<i>f</i>	%
Kadın	257	74,7
Erkek	87	25,3
Toplam	344	100

Ölçek Geliştirme Süreci

Erkuş (2016) ölçek geliştirmede tek amacın ölçülen özelliğin ne olduğunun ve ona en uygun madde ve yapıların belirlenip yapılandırılması olduğunu ifade eder (s.90). Bu amaçla KEÖÖYÖ'nün geliştirilmesinde ilk olarak konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Alanyazında yer alan Türkçe öğretimi, konuşma becerisi, konuşma eğitimi, sözlü anlatım, anlatım türleri vb. alanlarda yapılan araştırmalar incelenerek, konuşma becerisine ilişkin alt boyutların ve ölçekte kullanılabilecek ifadelerin neler olabileceği belirlenmiştir. Ölçek maddeleri belirlenirken, öz yeterlik ve öz yeterliğin ölçülmesine ilişkin kuramsal yapı da araştırılmıştır. Bir Türkçe öğretmenin öğrencilerini konuşma becerisi alanında geliştirmeye çalışırken nelere dikkat etmesi gerektiği ve kendinde bulunması gereken öz yeterlik algısı belirtkelerinin neler olması gerektiği hakkında 15 Türkçe öğretmenine kompozisyon yazdırılmış hem alanyazın taraması hem kompozisyon metinleri hem de uzman görüşlerine ait ifadeleri içeren toplamda 99 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Belirlenen maddeler sonucu öğretmenlik sanatına dair 13 madde, öğretme sürecine dair 49 madde, konuşma kazanımlarına dair 16 madde, ders kitabını kullanmaya dair 2 madde, ölçme ve değerlendirmeye dair 14 madde ve mesleki gelişim göstermeye dair 5 madde şeklinde bir boyutlandırma yapılmıştır. Pilot uygulama için, hazırlanan ölçek ile Google-form aracılığıyla 250 Türkçe öğretmenine ulaşılmıştır. 50 maddeden oluşan ölçek, uygulama sonrasında yapılan geçerlik-güvenirlik çalışmaları sonucu 38 maddeye ve tek boyutlu bir yapıya düşürülmüştür. Oluşturulan ölçeğin tamamı olumlu maddelerden oluşmaktadır.

Konuşma Becerisinin Eğitime İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Ölçeği geliştirme çalışması 5'li likert tipi ölçek olarak derecelendirilmiştir ve ölçekte yer alan tepki maddeleri şöyledir:

- 1- Hiçbir zaman,
- 2- Nadiren,
- 3- Ara sıra,
- 4- Çoğu zaman,
- 5- Her zaman.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, araştırmacı tarafından geliştirilen KEÖÖYÖ'dür. Ölçeğin pilot uygulama aşamasının veri toplama sürecinde, araştırmacı ölçeği ortaokullardaki Türkçe öğretmenlerine kendisi götürüp uygulatmış ya da çevrimiçi sosyal medya ortamlarında yer alan Türkçe öğretmen grupları aracılığıyla veri toplamıştır. Pilot uygulama çalışmasının giriş bölümünde çalışmanın konusu ve amacı hakkında bilgi verilmiş ve hiçbir kişisel bilgi verilmeyecek olan cevapların samimiyetle, cevaplandırılması istenmiştir.

KEÖÖYÖ'nün yapı geçerliğine ilişkin kanıt elde etmek adına açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Nihai uygulamaya geçilmeden önce, 250 öğretmen ile 50 madde kullanılarak ön uygulama yapılmış, elde edilen analiz sonucunda 38 madde ile tek boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen ölçeğin son haline ait değerler "Bulgular" bölümde raporlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında oluşturulan ölçekte yer alan maddeler; Türkçe eğitimi alanından üç akademisyen, ölçme ve değerlendirme alanından üç akademisyen ve ortaokullarda görev yapan 15 Türkçe öğretmeni tarafından değerlendirilmiş ve 99 madde olan ölçek 50 maddeye düşürülmüştür. Uzman görüşleri doğrultusunda; anlaşılmayan ve birden fazla yargı içeren maddeler düzeltilmiş, öz yeterlik ifadelerini içermeyen maddeler yeniden ele alınmış, bazı maddeler ise gelen öneriler neticesinde yeniden yazılmıştır.

69 ilden 354 Türkçe öğretmenine uygulanan ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin bulgular, açımlayıcı faktör analizi ile sağlanmış ve 38 maddeden oluşan tek boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya yönelik bir işlem söz konusudur (Büyüköztürk, 2019, s. 133). Ölçekten elde edilen verilerin KMO değeri ,913 ayrıca Barlett testi sonuçlarının ($\chi^2=4824,821$, $p=0.000$) ki-kare değerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Ölçeğin bütünü için hesaplanan Cronbach-alfa değeri .94'tür. Verilerin analizi için IBM SPSS Statistics

22.0 programı ile elde edilen verilerin çözümlenmesinde, açımlayıcı faktör analizi tekniklerinden temel bileşenler analizi kullanılarak ölçekte yer alan maddelerin güvenilirliğini test etmek üzere Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak güvenilirlik analizi; madde-toplam korelasyonu, alt ve üst % 27'lik grupların farklarının ilişkisiz t-testi kullanılarak denenmesi, Spearman Brown iki yarı test korelasyonu ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanması ile yapılp “Konuşma Becerisinin Eğitimine İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Ölçeği” olarak geliştirilen ölçeğin, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının öz yeterliklerini ölçmede kullanılabilecek, geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı = T.C. Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu
Karar tarihi= 10.03.2022
Belge sayı numarası= E.311079

Bulgular

KEÖÖYÖ’nün yapı geçerliğine ilişkin kanıt elde etmek adına açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Nihai uygulamaya geçilmeden önce, 250 öğretmen ile 50 madde kullanılarak ön uygulama yapılmış, elde edilen analiz sonucunda 38 madde ile tek boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen ölçeğin son hâline ait değerler aşağıdaki bölümde raporlanmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizine Ait Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcılardan elde edilen veriler kullanılarak, KEÖÖYÖ’nün yapı geçerliğine ilişkin kanıt elde etmek için açımlayıcı faktör analizi kullanılmış ve ölçeğin faktör yapısı incelenmiştir. Açımlayıcı faktör analizinde boyut indirgeme için “Principal Axis Factoring” yönteminden yararlanılmıştır. Konuşma Becerisinin Eğitimine İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Ölçeği’nin nihai formunda toplam 38 madde yer almaktadır. Açımlayıcı faktör analizi sırasıyla aşağıdaki aşamalarla gerçekleştirilmiştir.

İlk olarak, 250 kişilik örneklem büyüklüğü açısından faktör analizi için veri yapısının uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerleri ve Barlett küresellik testi incelenmiştir. KMO ve Barlett Küresellik Testi sonuçları tablo 7’de gösterilmiştir:

Tablo 7.

KMO ve Barlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,913
Bartlett's Test of Sphericity	Ki-kare	4824,821
	Sd	741
	p.	,000

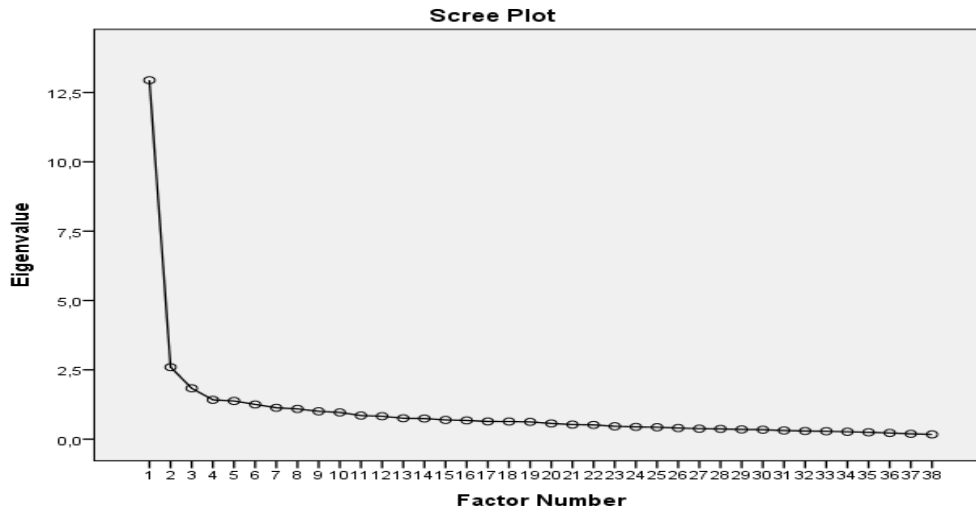
Tablo 7 incelendiğinde, 250 kişiden oluşan örneklem büyüklük açısından faktör analizi için yeterli olduğunu incelemek adına incelenen KMO değeri ,913 olarak kestirilmiştir. Bu değer veri yapısının faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Ayrıca Barlett testi sonuçları incelendiğinde ($X^2=4824,821$, $p=0.000$) ki-kare değerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ve dolayısıyla verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini söylemek mümkündür. Veri yapısının faktör analizi için uygun olup olmadığı belirlendikten sonra, açıklanan varyans sonuçları Tablo 8’de incelenmiştir:

Tablo 8.

Toplam Açıklanan Varyans (Extraction Method: Principal Component Analysis.)

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
12,941	33,182	33,182	12,273	31,468	31,468	12,941
2,598	6,661	39,843				2,598
1,834	4,704	44,547				1,834
1,420	3,641	48,188				1,420
1,379	3,535	51,723				1,379
1,253	3,212	54,935				1,253
1,132	2,902	57,837				1,132
1,091	2,797	60,634				1,091
1,006	2,579	63,212				1,006
,964	2,471	65,683				,964
.....						

Toplam açıklanan varyans tablosu incelendiğinde, açımlayıcı faktör analizinde öz değerleri 1'den büyük 9 boyutun olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, açımlayıcı faktör analizi dokuz boyut önermektedir. Ancak faktör yapısına karar vermede öz değerlerin yanı sıra, her bir faktörün toplam varyansa yaptığı katkı da önemlidir. Bu nedenle diğer faktörlerin toplam varyansa katkısının az olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, faktör yapısının tek faktörden oluştuğu düşünülmüştür. Ek olarak, faktör sayısına karar vermeden önce "scree plot" grafiği ilaveten incelenmiştir.

Şekil 1. Scree Plot Grafiği

Scree plot incelendiğinde, baskın olarak bir faktörün yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle, faktör sayısı 1 olarak belirlenmiştir. Tablo 9'da açımlayıcı faktör analizi sonucu elde edilen faktör yük değerleri verilmiştir:

Tablo 9.

Faktör Matrisi (Extraction Method: Principal Axis Factoring.)

	Factor
	1
b1.48	,668
b1.43	,660
b1.14	,651
b1.11	,649
b1.31	,647
b1.33	,646
b1.39	,641
b1.10	,626
b1.44	,626
b1.50	,615
b1.35	,607
b1.22	,604
b1.49	,586
b1.12	,583
b1.24	,577
b1.9	,574
b1.29	,567
b1.46	,566
b1.27	,562
b1.47	,557
b1.40	,556
b1.36	,549
b1.5	,543
b1.6	,539
b1.8	,538
b1.7	,538
b1.13	,519
b1.26	,519
b1.25	,517
b1.45	,508
b1.20	,504
b1.32	,493
b1.28	,475
b1.16	,473
b1.42	,457
b1.18	,451
b1.3	,448
b1.21	,447

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin tek faktörden oluştuğu ve bu faktörlerin toplam varyansın yaklaşık olarak %33'ünü açıkladığı görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda tek boyutta toplanan maddelerin faktör yüklerinin ,447 ile ,668 arasında değiştiğini ve bu faktör yük değerlerinin vasat ve iyi olarak değerlendirilebileceğini söylemek mümkündür.

KEÖÖYÖ'den Elde Edilen Sonuçların İncelenmesi

Araştırma kapsamında, KEÖÖYÖ'nün geliştirilmesinin ardından ölçek 354 Türkçe öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmacı 54 öğretmen ile birebir görüşmüş ancak pandemi dolayısıyla çalışmada yer

alan diğer 300 katılımcıya çevrimiçi ortam ile ulaşılmıştır. 10 öğretmenin cevapları eksik, yanlış ya da tamamen aynı tepki maddeleri işaretlendiğinden çalışma dışında bırakılmıştır. Öğretmenlerden elde edilen bulgular betimleyici istatistiklerle Tablo 10'da sunulmuştur:

Tablo 10.

KEÖÖYÖ'nün Maddelerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	Minimum Değer	Maksimum Değer	Ortalama	Standart Sapma
1. Öğrencinin ilgisini çekecek konular belirleyebilirim.	2	5	4,09	,563
2. Konuşma etkinliklerinden önce plan yaparım.	1	5	3,67	,892
3. Konuşma planı hakkında bilgi verip bu uygulamaya derslerde yer veririm (Hitap, amaç açıklama, konuşmayı bitirme vb.).	1	5	4,10	,855
4. Konuşma öncesi konuyla ilgili kavram haritası oluşturur, öğrencilerin fikirlerini organize etmelerini sağlarım.	1	5	3,54	,996
5. Çocukların konuşma konusunda çevrelerinden de olumlu olarak etkilenmelerini sağlamak için bu konuda velilere de rehberlik ederim.	1	5	2,90	1,110
6. Öğrencilere güzel konuşma örneği içeren video izletir, iyi bir konuşmanın özellikleri hakkında onlarla sohbet ederim.	1	5	3,34	1,014
7. Konuya uygun fotoğraf, oyuncak, karikatür vb. materyal belirleyebilirim ya da geliştirebilirim.	1	5	3,56	,937
8. Derslerimde konuşma etkinliklerine özel zaman ayırıyorum.	1	5	3,96	,875
9. Konuşma için uygun bir ortam düzenleyebilirim.	1	5	3,98	,780
10. Ortamda çalışmanın ciddiyetini arttıracak kürsü, mikrofon vb. araç-gereçler kullanabilirim.	1	5	2,90	1,089
11. Konuşma çalışmalarında öğrencilere giderek artan sürelerde konuşma yaptırırım.	1	5	3,42	,907
12. Hazırlıklı konuşma öncesinde evde prova yapmanın önemini vurgularım.	1	5	4,02	,952
13. Konuşma kaygısı yaşayan öğrenci hakkında veli ve rehber öğretmen ile iletişime geçerim.	1	5	3,71	1,065
14. Öğrencilere ses ve nefes eğitimi verebilirim.	1	5	2,97	1,249
15. Öğrencilere jest ve mimikleri doğallıkla kullanma konusunda rehberlik edebilirim.	1	5	4,11	,869
16. Öğrencileri konuşmalarında Türkçe sözcükler kullanmaları konusunda bilinçlendirebilirim.	1	5	4,08	,893
17. Konu dışına çıkmama konusunda uyarıda bulunurum.	1	5	4,20	,750
18. Öğrencilerin derslerde masal, anı, fıkra, öykü vb. anlatmalarına; kitap, bilim adamı vb. tanıtmalarına fırsat veririm.	2	5	4,37	,703
19. Derslerde münazara, tiyatro, drama, röportaj vb. çalışmalara yer veririm.	1	5	3,82	,889

20. Öğrencileri; konuşmalarında atasözleri, deyimler, söz sanatları vb. kullanmalarının anlatımı zenginleştireceği konusunda bilgilendiririm.	2	5	4,51	,626
21. Konuşmada yapılan hataların insan ilişkilerinde ne gibi sorunlar yaratacağı üzerinde düşünülmesini sağlarım.	1	5	4,21	,754
22. Öğrencilerin hazırlıklı konuşmalar yapmasını sağlarım.	1	5	3,92	,819
23. Öğrencilerin hazırlıksız konuşmalar yapmasını sağlarım.	1	5	4,10	,763
24. Konuşma etkinliklerinde "konuşma halkası, ikna etme, eleştirel konuşma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma" gibi farklı yöntem, teknik ya da stratejileri kullanırım.	1	5	3,47	,970
25. Öğrencilerin kelimeleri anlamlarına uygun kullanmalarını sağlayabilirim.	2	5	4,33	,574
26. Diksiyon kurallarını açıklar ve uygulamalı olarak öğrenmelerini sağlarım.	1	5	3,91	,887
27. Vurgu, tonlama, ifadeyi yansıtırma gibi prozodik unsurlar hakkında bilgi veririm.	1	5	4,18	,784
28. Öğrencilere nitelikli bir konuşmanın özelliklerini kavrayabilirim (Ortama uygun ve akıcı konuşma, gereksiz sesler çıkarmama, görsel-işitsel araç-gereç kullanma vb.)	1	5	4,10	,713
29. İyi bir konuşmacıda bulunması gereken özellikler hakkında bilgi veririm.	2	5	4,28	,725
30. Türkçe ders kitabında yer alan konuşma etkinliklerini zenginleştirerek sunmaları konusunda destek olurum.	1	5	4,03	,881
31. Ölçek kullanarak öğrencinin konuşma düzeyini belirlerim.	1	5	3,06	1,032
32. Konuşmayı değerlendirme ölçütlerimi önceden öğrencilere bildiririm.	1	5	3,49	1,097
33. Öğrencinin konuşma düzeyini, uygulamadan hemen sonra değerlendirebilirim.	1	5	3,84	,971
34. Öğrencilerin kendilerinin konuşmalarını değerlendirebilmeleri için öz değerlendirme formları kullanmalarını sağlarım.	1	5	3,27	1,068
35. Öğrencilerin arkadaşlarının konuşmalarını değerlendirmeleri için akran değerlendirme formları kullanmalarını sağlarım.	1	5	3,21	1,077
36. Öğrenciye süreç içinde konuşmasında ne kadar gelişim olduğu hakkında bilgi veririm.	1	5	3,70	,979
37. Video ya da ses kaydı alınması durumunda, öğrenciye konuşmasının güçlü ve zayıf yönleri hakkında bilgi veririm.	1	5	3,01	1,263
38. Farklı konuşma örnekleri izleterek öğrencilerden bu konuşmaları puanlandırmalarını isterim.	1	5	2,69	1,190

Tablo 10 incelendiğinde, KEÖÖYÖ'nün her bir maddesinden alınabilecek minimum değer "1" ve maksimum değer "5" olduğu görülmektedir. Ayrıca, yukarıdaki tabloda tüm öğretmenlerin her bir soruya verdikleri puanların ortalamaları alınarak raporlaştırılmış ve bu ortalamalara ait standart sapmalar verilmiştir. Ölçekten alınabilecek minimum ve maksimum değerler göz önüne alındığında, ölçeğin orta noktasının "3" puan olduğunu söylemek mümkündür. Her bir maddeye ait ortalamalar incelendiğinde, ortalamaların 2,69 ile 4,51 arasında değiştiği görülmektedir. Bu ortalama sonucundan yola çıkarak, öğretmenlerin konuşma becerisinin eğitimi ve öğretimi konusunda öz yeterliklerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan ölçek, 38 maddeden oluşmaktadır ancak burada SPSS sonuçlarının analizine göre yaşanan özel bir durum söz konusudur. Ölçek cevaplanırken katılımcıların tamamının "5 puan" verdiği yani minimum ve maksimum değerlerin 5 olduğu böylelikle tüm katılımcıların "Evet, bu madde mutlaka olmalı" demek istediği özel bazı maddeler SPSS işletim sistemine göre ölçekten çıkarılacak maddeler kategorisine girmiştir. Tüm öğretmenlerin "5" tepki maddesi verdiği yanıtlar bir varyans oluşturmadığından yani öğretmenlerin gösterdiği tepkiler farklılaşmadığından bu beş madde ölçekte yer almamıştır. Tüm öğretmenlerin konuşma eğitiminde mutlaka olması gerektiği konusunda hemfikir olduğu söz konusu maddeler aşağıda sıralanmıştır:

Öğrencilerin kendilerini sözlü olarak ifade etmelerine fırsat veririm.

Standart Türkçe ile doğru, etkili ve güzel konuşarak öğrenciler için rol model olurum.

Konuşurken zorlanan ya da konuşmaktan çekinen öğrencileri uygun ifadelerle desteklerim.

Başarılı bir konuşma becerisine sahip olabilmek için iyi bir dinleyici olmak gerektiğini vurgularım.

Öğrencilerin konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanmalarını sağlarım.

KEÖÖYÖ 38 maddeden oluşmaktadır. Yukarıda belirtilen beş madde Türkçe öğretmenleri tarafından ölçek maddesi olarak ele alınabilir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma "Konuşma Becerisi Eğitimine İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Ölçeği"nin geliştirmesi amacıyla yapılmış bir geçerlik ve güvenirlik çalışmasıdır. Araştırmacı çalışmaya konuyla ilgili literatür taraması yaparak başlamış ve alanyazında konuşma becerisinin eğitimi ve öğretimine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin öz yeterliklerini ölçen bir ölçek olmadığını tespit etmiştir. Bu ihtiyaçtan yola çıkarak konuşma eğitimi alanında literatür taraması yapıldıktan sonra konuyla ilgili 15 Türkçe öğretmeni ile Türkçe eğitimi alanında görev yapan üç akademisyenin görüşlerine başvurulmuştur. Bu yolla oluşturulan 99 maddelik madde havuzu 50 maddeye düşürülmüştür. Ardından deneme amaçlı olarak yapılan pilot uygulamadan elde edilen verilerin analizi sonucu geliştirilen ölçeğin 38 maddelik son şekli elde edilmiştir. 5'li likert tipi ile oluşturulan ölçek yüz yüze 54 öğretmene, pandemi nedeniyle de 300 öğretmene çevrimiçi yolla uygulanmıştır. 10 öğretmenin cevapları eksik ve yanlış yanıtlar ya da tüm cevapların aynı tepki maddesi ile cevaplanması nedeniyle çalışma dışında bırakılmış, sonuç olarak 344 öğretmene uygulanmıştır. Ölçeğin açımlayıcı faktör analizi için IBM SPSS Statistics 22.0 programı kullanılmış ve yapılan analizler sonucu KEÖÖYÖ'nün geçerli ve güvenilir bir öz yeterlik ölçeği olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçek için bk. Ek:1.

Konuşma becerisi; okul ortamına gelmeden önce yakın çevreden öğrenilen bir beceri olduğundan, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların yetersiz olmasından, Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin günlük hayata hitap eden ve öğrencilerin ilgisini çeken bir yapıda olmamasından ve konuşma eğitimine Türkçe derslerinde yeterince vakit ayrılmamasından dolayı çoğu zaman üzerinde durulmayan bir dil becerisidir.

Bilindiği gibi ölçme-değerlendirmenin olmadığı bir eğitim-öğretim sürecinde öğrencide farkındalık oluşturmak ve öğrencide süreç içinde ne kadar gelişme olduğunu görmek neredeyse imkânsızdır. Aynı şekilde alanda görev yapan Türkçe öğretmenlerinin dil becerilerini öğretirken öz yeterlik düzeylerinin belirlenmesi de faydalı olacaktır. Geliştirilen ölçekte yer alan maddeler aynı zamanda birer kazanım maddesi olarak TDÖP hazırlayanlara ve Türkçe öğretmenlerine yol gösterecek niteliktedir. Geliştirilen ölçeğin konuşma becerisinin eğitim ve öğretimi konusunda alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı = T.C. Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu
Karar tarihi= 10.03.2022
Belge sayı numarası= E.311079

Yazarların Katkı Oranı

1. yazarın katkı oranı %60, 2. yazarın katkı oranı %40’tır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada çıkar çatışması teşkil edebilecek durum ya da ilişki bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Altuntaş, İ. (2012). *Yedinci sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Arseven, A. (2016). Öz yeterlilik: bir kavram analizi/Self-efficacy: a concept analysis. *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic*, 11(19), 63-80.
- Aydın, İ. S. (2013). Öğretmen adaylarının konuşma öz yeterliklerine ilişkin ölçek geliştirme çalışması. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14, 33-46.
- Akçay, A. ve Baskın, S. (2017). *Etkinliklerle hafta hafta konuşma eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akdağ, E. (2021). Konuşma eğitimi. G. Aytaş (Ed.), *Türkçe eğitiminde anlama ve anlatma becerileri* içinde (s. 113-143). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Baran, Ş. Ç. ve Diren, E. (2020). *5. sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Anıtepe Yayıncılık.
- Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cömert, B. Ö. (2017). 2017 Türkçe dersi öğretim programında yer alan ortaokul düzeyindeki (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) konuşma becerisi kazanımlarına yönelik bir çalışma. *Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 1331-1344. DOI:10.14686/buefad.344547.
- Deniz, K., Karagöl, E. ve Tarakcı, R. (2019). Konuşma kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Turkish Studies Educational Sciences*, 14(4), 1257-1269. DOI: 10.29228/TurkishStudies.22958.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 185-204.
- Doğan, Y. (2015). Türkçe dersi öğretim programındaki kazanımların ders kitaplarında ele alınış sıklıklarına ilişkin eleştirel bir değerlendirme. D. Uçgun ve A. Balcı (Ed.), *Akademik hayatının 25. yılında Türkçe eğitimi alanının ilk profesörü Murat Özbay’a armağan* içinde (s. 463-474). Ankara: Pegem Akademi.
- Erkuş, A. (2016). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-1 temel kavramlar ve işlemler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Katrancı, M. ve Melanlıoğlu, D. (2013). Öğretmen adaylarına yönelik konuşma öz yeterlik ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Social Science*, 6(6), 651-665. DOI: 10.9761/JASSS1407.
- Kurudayıoğlu, M. (2013). *Konuşma eğitimi*. İstanbul: Kriter Yayınlar.

- Lee W. S. (2005). *Encyclopedia of schoolpsychology*. London: Sage Publication.
- Marangoz, M. M. (2014). *İlköğretim Türkçe ders kitaplarında konuşma eğitimi uygulamaları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2006). *İlköğretim Türkçe dersi 6, 7 ve 8. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları.
- Şahin, A. (2015). *Konuşma eğitimi, yöntemler-etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Temizkan, M. (2017). Konuşma becerisi. F. Temizyürek, İ. Erdem ve M. Temizkan (Ed.), *Konuşma eğitimi* içinde. (s. 223). Ankara: Pegem Akademi.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ.

Extended Abstract

Introduction

Speaking is an effort to verbally explain production codes such as knowledge, emotions, thoughts, requests, questions, etc., that a person has acquired and structured in his mind as a result of his prior knowledge and experiences, to the audience through language structures consisting of sounds. Presenting a message which is formed with mental effort and knowledge, through speech is one of the greatest innate skills of human beings. Speaking is a language skill of great importance in human life, as it enables the individual to make sense of what is in his mind and to verbally explain it to others, to communicate with his environment, to socialize, and to gain a respectable role in society.

Method

This study aims to develop a valid and reliable self-efficacy scale that can reveal what Turkish teachers should pay attention to in the education and training of speaking, which is one of the most used language skills in daily life. This scale was prepared because the self-efficacy scales in the literature only aim to measure the speaking self-efficacy levels of Turkish teachers and there is no self-efficacy scale in the literature on the education and training of speaking skills. The development of “The Turkish Teachers' Self-Efficacy on Speaking Skills Education” is a scale development study prepared with a quantitative approach.

Result and Discussion

This research is a validity and reliability study conducted to develop “The Turkish Teachers' Self-Efficacy Scale on Speaking Skills Education”. The researcher started the study by scanning the literature on the subject and determined that there was no scale measuring the self-efficacy of Turkish teachers regarding the education and training of speaking skills in the literature. Based on this need, after a literature review in the field of speaking education, expert opinion on the subject was sought, and the opinions of 15 Turkish teachers and three academicians working in the field of Turkish education were obtained. In this way, the created item pool of 99 items was reduced to 50 items. Afterwards, as a result of the analysis of the data obtained from the pilot implementation made for trial purposes, the 38-item final form of the developed scale was obtained. The scale, which was created with a 5-point Likert-type format, was applied face-to-face to 54 teachers and online to 300 teachers due to the pandemic. The answers of 10 teachers were excluded from the study due to incomplete and incorrect answers or because all answers were answered with the same response item, and as a result, the scale was applied to 344 teachers. The IBM SPSS Statistics 22.0 program was used for the exploratory factor analysis of the scale, and as a result of the analyses, it was concluded that the “Turkish Teachers' Self-Efficacy Scale on Speaking Skills Education” is a valid and reliable self-efficacy scale. For the scale, see Appendix 1.

Due to the fact that speaking skill is a skill that is learned from the immediate environment before entering the school environment, that the learning outcomes in the Turkish Course Curriculum are insufficient, that the speaking activities in Turkish coursebooks are not structured in a way that

addresses daily life or attracts the attention of the students, and that adequate time is not allocated to speaking education in Turkish lessons, it is a language skill that is often overlooked.

As is known, in an education-teaching process without measurement and evaluation, it is almost impossible to raise awareness in students or to see how much progress students have made in the process. Likewise, it will also be useful to determine the self-efficacy levels of Turkish teachers working in the field while they are teaching language skills. The outcome items in the developed scale are also like learning outcomes that will guide Turkish Course Curriculum planners and Turkish teachers, and it is thought that the developed scale will contribute to the literature on the education and training of speaking skills.

Ekler

Ek-1. Konuşma Becerisi Eğitimine İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Ölçeği

		Her zaman	Çoğu zaman	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
1	Öğrencinin ilgisini çekecek konular belirleyebilirim.					
2	Konuşma etkinliklerinden önce plan yaparım.					
3	Konuşma planı hakkında bilgi verip bu uygulamaya derslerde yer veririm (Hitap, amaç açıklama, konuşmayı bitirme vb.).					
4	Konuşma öncesi konuyla ilgili kavram haritası oluşturur, öğrencilerin fikirlerini organize etmelerini sağlarım.					
5	Çocukların çevrelerinden de olumlu olarak etkilenmelerini sağlamak için bu konuda velilere de rehberlik ederim.					
6	Öğrencilere güzel konuşma örneği içeren video izletir, iyi bir konuşmanın özellikleri hakkında onlarla sohbet ederim.					
7	Konuya uygun oyuncak, karikatür vb. materyal belirleyebilirim ya da geliştirebilirim.					
8	Derslerimde konuşma etkinliklerine özel zaman ayırırım.					
9	Konuşma için uygun bir ortam düzenleyebilirim.					
10	Ortamda çalışmanın ciddiyetini arttıracak kürsü, mikrofon vb. araç-gereçler kullanabilirim.					
11	Konuşma çalışmalarında öğrencilere giderek artan sürelerde konuşma yaptırırım.					
12	Hazırlıklı konuşma öncesinde evde prova yapmanın önemini vurgularım.					
13	Konuşma kaygısı yaşayan öğrenci hakkında veli ve rehber öğretmen ile iletişime geçerim.					
14	Öğrencilere ses ve nefes eğitimi verebilirim.					
15	Öğrencilere jest ve mimikleri doğallıkla kullanma konusunda rehberlik edebilirim.					
16	Öğrencileri konuşmalarında Türkçe sözcükler kullanmaları konusunda bilinçlendirebilirim.					
17	Konu dışına çıkmama konusunda uyarıda bulunurum.					
18	Öğrencilerin derslerde masal, anı, fıkra, öykü vb. anlatmalarına; kitap, bilim adamı vb. tanıtımlarına fırsat veririm.					

19	Derslerde münazara, tiyatro, drama, röportaj vb. çalışmalara yer veririm.					
20	Öğrencileri; konuşmalarında atasözleri, deyimler, söz sanatları vb. kullanmalarının anlatımı zenginleştireceği konusunda bilgilendiririm.					
21	Konuşmada yapılan hataların insan ilişkilerinde ne gibi sorunlar yaratacağı üzerinde düşünülmesini sağlarım.					
22	Öğrencilerin hazırlıklı konuşmalar yapmasını sağlarım.					
23	Öğrencilerin hazırlıksız konuşmalar yapmasını sağlarım.					
24	Konuşma etkinliklerinde "konuşma halkası, ikna etme, eleştirel konuşma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma" gibi farklı yöntem, teknik ya da stratejileri kullanırım.					
25	Öğrencilerin kelimeleri anlamlarına uygun kullanmalarını sağlayabilirim.					
26	Diksiyon kurallarını açıklar ve uygulamalı olarak öğrenmelerini sağlarım.					
27	Vurgu, tonlama, ifadeyi yansıtırma gibi prozodik unsurlar hakkında bilgi veririm.					
28	Öğrencilere nitelikli bir konuşmanın özelliklerini kavratabilirim. (ortama uygun ve akıcı konuşma, gereksiz sesler çıkarmama, görsel-işitsel araç-gereç kullanma vb.)					
29	İyi bir konuşmacıda bulunması gereken özellikler hakkında bilgi veririm.					
30	Türkçe ders kitabında yer alan konuşma etkinliklerini zenginleştirerek sunmaları konusunda destek olurum.					
31	Ölçek kullanarak öğrencinin konuşma düzeyini belirlerim.					
32	Konuşmayı değerlendirme ölçütlerimi önceden öğrencilere bildiririm.					
33	Öğrencinin konuşma düzeyini, uygulamadan hemen sonra değerlendirebilirim.					
34	Öğrencilerin kendilerinin konuşmalarını değerlendirebilmeleri için öz değerlendirme formları kullanmalarını sağlarım.					
35	Öğrencilerin arkadaşlarının konuşmalarını değerlendirmeleri için akran değerlendirme formları kullanmalarını sağlarım.					
36	Öğrenciye süreç içinde konuşmasında ne kadar gelişim olduğu hakkında bilgi veririm.					
37	Video ya da ses kaydı alınması durumunda, öğrenciye konuşmasının güçlü ve zayıf yönleri hakkında bilgi veririm.					
38	Farklı konuşma örnekleri izleterek öğrencilerden bu konuşmaları puanlandırmalarını isterim.					